

CARTILE SATEANULUI ROMANU.

Descépta-te Romane!

Cartea IX.

Septemvre.

Anulu 1880.

Legend'a Ciocarliei.

I.

De cându eráu cá érb'a anticii codri desi
Si mici cá mosiunóie Carpatii uriesi,
Si vâile profunde si latele valcele
Cá pe o apa lina usióre vâ lurele;
De cându in lume lupii eráu pastori de oi,
Si ursii cu cimpóie mânáu cirezi de boi;
De cându purtá 'n cositie Ilén'a Cosinzéna
O flóre cântátóre, o flóre nasdravana,
N'au fostu copila 'n viétia mai dulce, mai alésa
Decâtu frumós'a Lf'a feciór'a 'mperatésa.

Nascuta 'n faptulu dilei cu faci'a 'n resaritu
Luceferii, vediéndu-o, mai viu au stralucitu
Ferice de-a atinge cu-o radia argintie,
Cu ultim'a loru radia asia minune vie
Si ast'feliu de lumin'a cerésca desmierdata
Ea resarindu cá flóre a inffloritu cá féta;
Si-acum e fal'a lumei, a mentiei incântare,
A inimiloru farmecu, a ochiloru mirare.
Totu omulu care-o vede, rapitu, uimitu sêmtiesce
Cá par'că se renasce cá inim'a lui cresce,
Cá trece linu din érna in dulce primavéra
Cá mii de paseri canta in sinu-i si pe-afara.

Ea are-o făcia alba de flori de lacrimióre,
Si ochi ceresci, albastri cá flórea de cicóre,
Si-unu peru ce stralucesce pe fruntea s'a balaie
Cadiendu, fuioru de auru, de-alungu pana-'n calcaie,

Incatu pe campulu verde candu trece zimbitóre
Se pare c'o urméza prin aeru fulgi de sóre.

Ea pórtá haine scumpe, usióre descantate
Din fire de paingenu tiesute si lucrata
Prin care tainicu salta luciri de forme albe,
Comori atragatórie cá visurile dalbe
Precum acele slabe vâpâi îngânatóre
Prin frundie respandite de lun'a gânditóre.

Aprinsii ochi ai noptiei in giuru-i scanteiéza
Formându cununi de rose pe fruntea-i ce viséza,
Si luneca pe sinu-i, raiu albu de fericiri,
Vroindu cá se patrunda prin itiele subtíri.

Seninulu dulce-a dilei, rávnindu ace'a minune,
Din sórele-resare si pân' la sóre-apune
Se 'ntinde pe deasupra-i cu bolt'a lui rotunda
Vroindu se-i faca-unu templu in care s'o ascunda.
Si-i dîce: insusi cerulu spre tine se inclina . . .
„Frumseti'a i-o corona pe frunte de regina!“

II.

Si mers'au vestea-'n lume, trecându din gura'n gura
Cá Li'a fura ochii si mintile le fura ;
Si dus'o-au pe aripi in locuri departate
Cucoarele 'n triumphiuri prin aeru insirate,
Si spus'au ventulu ageru, in veci neodihnitu,
Cá nu-i copila alt'a mai dulce de iubitu.

Ingraba alergatu-au, din tóte-a lumii zári
De preste munti, din funduri, de preste nóue mări,
Cei mai viteji si mândri feciori de imperati,
Vrajiti de-a fi pe viétia de Li'a farmecati:

Venitu-au Rosiulu, craiulu inalteloru lungi plaiuri,
Si Albulu ce domnesce pe dóue-dieci de raiuri,
Si Penesiu imperatulu, arcasiu cu ochiulu tntesiu,
Ce are-'n tabla fulgeri si-'n grajdíu pe calulu Vintesiu
Si altii, multi cá frundi'a, mancati de-a loru iubire
Cu Li'a dragalasia se cate impetire.

Dar' nici t-si pleaca ochii la ei frumós'a féta
Cum nu se uita crinulu la iérb'a cea uscata ;
Ci vecnicu ea privesce cu dragu la mândrulu sóre!
Si, totu privindu lumin'a din faci'a-i ardietóre,
Cu lacrimi i-se umple albastrii ochi frumosi.
Ei plângu! . . . de ce plângu inse luceferii duiosi?

De multu privitu in sóre, séu de o jale-ascunsa,
De-o gingasia dorintia, de-o taina nepetrunsa?

Ah! tain'a ei n'o scie nici Zin'a ce-o iubescă,
N'o scie capetêiulu pe care odihnesce;
Nici ap'a ce oglinda obrazu-i la trezfe,
Nici cerulu, nici pamântulu! . . dar' umbr'a s'a o scie!

Ades' copil'a, prada gândirii ce-o rapescă,
Se scalda in lumina cu sórele graiesce;
Si-i dîce: „Tu alu lumiei monarcu stralucitoru!
„O! splendida comóra de viétia si amoru!
„Tu ochiu de deschisu in ceriuri se védia-a mea iubire!
„Tu, singur'a-mi dorintia, tu dulcele meu mire!
„Plecá-voiu, ah! plecá-voiu, luându urmele t'ale,
„Se te 'ntalnescu ferice, se te culegu in cale,
„Se fii alu meu si numai alu meu, o mândre sóre!
„Se nu mai plângu de mórte candu tu saruti o flóre,
Ea dîce si se sênte de radie inundata.

Ér' umbr'a ei suspina, in urma-i tupilata:
„O! drag'a mea stapâna! Ferésca Domnulu Sfântulu
„De-ati ascultá indemnulu, de-ati impliní cuvêntulu!
„Câ-ci vai de-acelu ce-apuca pé-a sórelui carare!
„Elu intra 'n cale lunga ce capetu nu mai are,
„Si unde inceputulu se léga cu sfârșitulu.
„Si unde-'si pierde mintea si pasii ratecitolu.
„Ah! Lia, te gandescă că sórele-i cu daru
„De viétia si de mórte, câ-i dulce si amaru!
„Elu dà junia lumiei, iubire, fericire
„La plânte, cuiburi, inimi elu dà insufletire
„Dar' radi'a-i ce invie, e radia si de focu
„Ce arde crinulu fragedu si tristulu siminocu.
„Si riurile sórbe, si paseri sagetéza
„Si umbr'a o inghite candu sórele-i améza.
— Ah! fie, ori cum fie! respunde 'ngraba Li'a.
„Durerea fie-mi partea séu fie-mi bucur'a,
„De-oiu scí câ-'n a mea cale oiú face totudeaun'a
„Din siepte nopti o nópte, din siepte díle un'a
„M'oiu duce multu departe c'unu rapede aventu,
„Departe unde cerulu se lasa pe pamentu,
„Pe unde muntii falnici aparú cá nourele
„Pe unde stau de vorba la umbra flori cu stele.
„M'oiu duce, duce, duce pân' mi-oiu gasí ursitulu

„Si-oiu stá gura la gura cu sórele iubitulu,
„Cà-ci vreu se-i privescu faci'a cá se-mi alinu durerea,
„Se vedu curgându din buze-i cuvintele cá mierea!
— Amaru de tine, Lîe! o! Lîe-amaru de mine!
„Dar' fie! unde-i merge, si eu me ducu cu tine.“

(Va urmá.)

Copilulu cersitoriu.

Tatalu lui s'au inecatu in mare. Mum'a lui erá cusatória, si in urm'a cuprinderi s'ale necurmata a caditu in aprindere de plamâni si a muritu. Sermanulu copilu a ramasu singuru singurelu — in vrêsta de siese ani,

Dupa ce si mum'a lui fû petrecuta in cintirimu cugetá intru sine: „Óre acumu cine 'mi va dîce: iubite ffiule? Cine 'mi va dá pâne demanéti'a si sér'a? Cine 'mi va asterne patulu, cine 'mi va face vestminte, cine me va luá in braçia, cine me va stringe la pieptulu seu si cine 'mi va aliná dorerile mele prin sarutarea s'a.“

Vecinii cei vechi 'si schimbara locuintiele loru si in loculu loru venira altii, ómeni cu totulu straini, la cari indesiertu mergea se le céra ajutoriu, cà-ci toti 'lu indrumáu dîcându-i: „Ce voiesci? carà-te de aici, si se nu vîi mai multu?

Sermanulu copilu s'a indepartatu rusínatu, a esitu la ulitia, unde nu cunoscea pre nime; a statu in unu coltiu a ulitiei uitandu-se la ómenii ce treceau pre deinaintea lui, cercându se afe vre-unu omu care se semene cu tatalu seu séu cu mam'a s'a, si se-lu agraiésca. Indesiertu cauta in drépt'a si in stâng'a, — toti avéu alte treburi si nemenea nu privia spre elu. Celu ce voiesce se capete cev'a trebuie se cersiésca. Copilulu in adeveru cersitoriu, 'si precepe mai bine maestri'a s'a; alérga dupa ómeni, se fréca de vestmintele loru, striga, se vaieta; si asié cei mai multi numai cá se scape

de elu, i arunca câte unu cruceriu. Ér' cersitoriu care nu scie decâtu plânge, póte morí de fóme.

Sermanulu copilu ar' fi si moritu de fóme in celea de antaie dóne díle, decumv'a nu se aflá chiar' in acelu cornu alu ulitiei si o femeia betrana care vendea póme. Betran'a 'lu priviá adeseori si cugetá intru sene cá copilulu acest'a de buna séma voiesce cá se fure cev'a? — Vediendu inse cumca remane in acelu locu pâna sér'a tardíu, i s'a facutu mila de elu, si i dede unu mèru dicându-i: „primesce mèrulu acest'a si apoi mergi acasa!”

Copilulu erá invetiatu a ascultá, deci indata si plecá catra casa.

Innoptásè si prin urmare dupa datin'a dela orasie, tóte usiele eráu incuiate.

Miculu copilu vediendu cá nicairi nu póte intrá a inceputu a plânge. Erá tristu cá-ci sciá cumca pre elu nime ne nu-lu ascépta si nimene nu i-a asternutu patulu.

Se trasè lângá o porta, unde adormí cu lacramile in ochi; in somnu imbratiosia pétr'a, care 'lu scutea in contr'a ventului, — si o agrafi dicându: „iubita mama.”

Preste nópte adeseori se desceptá cá-ci suflá unu ventu rece, si suspinandu se întórse spre ce'alalta lature.

In diu'a urmatória cercá érasiu pre betran'a ce vindea póme, — acesteia i se facù mila de elu si i-a datu de man-care.

Totu asia facù si a trei'a si a patr'a dí. A cincea dí inse indesiertu o mai asceptá in cornulu ulitiei... Treceau multi pre lângá elu numai femei'a cea betrana nu mai venia.

In urma bietulu copilu orfanu, o întrebá de unu cersitoriu schiopu.

— Unde e bun'a leliuca?

— Astadi nu est la piatiu — î-i raspunde schiopulu —
fiendu-ca astadi e serbatória mare.

— Dar' ce serbatória e astadi?

— Craciunulu, adeca nascerea Domnului nostru Isusu
Christosu. Vedi cum mergu ómenii la beserica?

Si mie 'mi va fi iertatu se mergu acolo unde mergu
atati'a ómeni — cugetà intru sine miculu cersítoriu. — Ani-
m'a lui se umplù de bucuria vediendu cumcà din acésta casa
mare si frumósá nu-lu indruméza nimenea afora, neci 'lu in-
tréba cumca ce voiesce séu ce cauta aici; ci din contra 'lu
lasa cá se se desfateze in cantarile celea frumóse si cá se
stée intre domnii cei imbracati asia de frumosu.

Intru ace'a unu omu plinu de respectu vorbí catra po-
poru. Le spusè cum s'a nascutu Isusu Christosu in ieslea
vitelorù; cum a traitu in lipsa si seracia si apoi cum a iu-
bitu elu totu-de-a-un'a pre copii cei mici.

Sermanulu copilu ar' fi ascultatù pâna sér'a pre vorbi-
toriulu acest'a.

Pâna sér'a, umblà din un'a beserica intr' alt'a, ér' sér'a
fiendu si acestea incuiate a remasu érasiu pre ulitie.

Un'a multíme mare de feresti eráu luminate, pre ulitie
umbláu carutiele cele frumóse; in tóte partile se vedeau lu-
mini de céra ardiendu, mai multe figuri de céra, angeri de
zaharu, léganu s. a.

Sermanulu copilu se uitá la tóte acestea.

Pravaliele (boltele) eráu indesuite de ómeni cari aler-
gaserà spre a cumperá câte cev'a pentru fii loru si a le dá
in diu'a nascerei cá si candu le-ar' fi adusu Isusu Christosu.

Diu'a nascerei lui Isusu Christosu e fórte frumósá ser-
batoria! Numai de nu ar' fi asié de frigu. E bine de acei'a
cari asculta suflarea ventului de lângá cuptoriulu caldu, séu

de lângă sinul mamei lor; dar' e vai de acel'a, care nu scie si n'are unde se se duca in acestu tempu atât de urtiosu si friguros.

Copilulu érasiu întorce la usi'a besericei, ingenunchiá acolo si impreunandu-si micel' s'ale mâni se rogá dicându:

— O dulcele meu Isuse, care iubesci atât de multu pre prunci, te rogu déca ai lipsa de servitori asié de mici cá si mene, primesce-me si pre mene in cas'a t'a . . .

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu í-i ascultá rugatiunea si-lu primi la sine. A adormitu micutiulu pruncu in usi'a besericei pentru de-a se desceptá in imperati'a ceriului . . .

Teneriloru cari ve bucurati si desfatati de nascerea si înviarea Domnului nostru Isusu Christosu, aduceti-ve aminte si de cei orfani, cari flamëndiescu si insetosiédia! . . .

Com. prin **J. F. Negrutu.**

Sgarcitulul

E spânu, cu buz'a grósa, smolitu cu fruntea mica,
Sarcasmulu, nepasarea citesci in ochiulu seu;
De-abié-'si târesce pasulu, — de umbr'a s'a i-e frica;
Nu crede nici in ómeni — dar' nici in Dumnedieu!

Etern'a-i cugetare e numai se câscige,
Elu are milióne si plânge cá-i saracu.
Pe ori cine imprumuta cu camata 'lu frige;
Se 'nchina tóta diu'a — si cugetu-'i de dracu.

Se scie cá sermanulu se afla 'n agonie,
Orfanulu cá se pierde de fóme lângă elu:
E surdu, e orbu, nu sênte, imund'a-i lacomie
'Lu face cá se fie mai multu decâtu misielu!

Intrég'a omenire in ochii lui nu este
Decátu o turma órba creata pentru suptu;
Stomaculu lui celu lacomu e monstrulu din poveste
Nascutu de Lacomia din Iadulu de desubtu!

Milostivulu.

E omu frumosu la fația, cu fruntea desvoltata,
Blândeti'a si 'nristarea citesci in ochiulu seu;
E grabnicu pentru altii, lucrarea s'a-i uitata,
Iubesc pe aprópe si spera 'n Dumnedieu.

Etern'a-i cugetare e numai pentru bine,
Elu n'are mai nimica si dîce că-i bogatu.
Ajuta pe ori-care, e multiamitu de sine
Si nevediu se 'nchina cu sufletulu curatu.

Banutiulu celu din urma lu-imparte adesu in taina
Cu celu gonitu de sórte, cu fiu celu strainu;
Nu are pentru sine decátu o simpla haina
Cu dên's'a invelesce pe bietulu orfelinu.

Intrég'a omenire in ochii lui nu este
Decátu o nalucire, decátu unu dulce visu;
Senin'a-i consciintia ferita de tempeste
Se scalda 'n viitoriulu edenului promis!

Ión N. Polychroniade.

Poesii poporale.

Cânta paseric'a 'n érba
Trecea badea nu me-'ntréba
Dóra mai multu nu i-su draga! ?
Cânta paseric'a-'n ritu
Eu nu mai potu de uritu, —
De uritu si de banatu
Nici a-séra n'amu cinatu,
De gele si de uritu
Nici ast'nopte n'am dormitu!

Dragostile si dorulu
Alea-'mbetranescu omulu
Dragostea si urítulu
Deschidu la omu paméntulu.

Superare, voia rea
S'a pusu la anim'a mea;
Si s'a pusu p'asiedieméntu
Pâna me-oru bagá 'n paméntu.

Plânge animuti'a-'n mine
Cá-'ntr'o prunca de trei díle, —
Da-ai'a plânge si incéta
Anim'a mea nici odata.

Cene-a dísu dain'a dain'a
Arsa i-a fostu anim'a
Cum i si-a mea acum'a.

Ómenii mereu me-'ntréba
— De ce portu camesia négra,
Dóra lumea nu mi-e draga ?
— Lumea nu mi-ar' fi urita
Da-i cu necasu inelita, —
Cu necasu multu si cu jele
Si cu lacrime de-a mele,
Cu necasu greu si suspínu
Si cu-oftatu din alu meu sinu!

Cene strica dragostile
Mânce-i grâulu paserile,
Siédia-'n sânge pâna-'n brâu
Si-lu mânce viermii de víu,
Fiá-i grajdulu fâra boi
Si staululu fâra oi,
N'aiba pita calda 'n mésa
Nece sanetate 'n ósa!

Rea bucata-i dragostea
Cene-apuca-a-o 'nvetiá
Nu o mai póte uitá . . .
M'a pusu dracu si-am gustatu-o
Si-am slabitu pâna-am uitatu-o!

Mar'a C. Popu.

Proprietariu, Editoru si redactoru respundiatoriu: Niculae Fekete-Negrutiu.

Gherla. Imprimari'a „Georgiu Lazaru“ 1880.